

ANNA KALINOWSKA

Uniwersytet Warszawski, Uniwersyteckie Centrum Badań nad Środowiskiem Przyrodniczym i Zrównoważonym Rozwojem, 02-089 Warszawa, ul Żwirki i Wigury 93, e-mail: anna.kalinowska@pro.onet.pl

JAK PRZYSPIESZYĆ ZMIANY ŚWIADOMOŚCI ABY SPOWOLNIĆ TEMPO UTRATY RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ

Raport z realizacji Strategii dla Różnorodności Biologicznej 2011-2020 ostrzega, że do 2020 roku może nie udać się zahamowanie globalnego procesu utraty różnorodności biologicznej. Pierwszy ze strategicznych Celów z Aichi, prowadzących do powstrzymania tej niekorzystnej tendencji, to „uświadomienie ludziom wartości różnorodności biologicznej oraz kroków, jakie mają podjąć dla jej ochrony i użytkowania w sposób zrównoważony”. Do kształtowania takiej świadomości niezbędna jest powszechnie prowadzona edukacja i komunikacja społeczna. Konwencja o różnorodności biologicznej (CBD) w swoim artykule 13. zaleca państwom-sygnatariuszom prowadzenie takich działań. Aby wzmocnić ten proces w ramach Konwencji powołana została inicjatywa Edukacja, Komunikacja i Świadomość Społeczna (CEPA/CBD) oraz międzynarodowa grupa ekspertów jako Komitet Doradczy (CEPA-IAC). Uczestnictwo autorki w CEPA-IAC umożliwia bezpośrednie podzielenie się w publikacji refleksjami na temat światowych nurtów edukacji, ukazanie przykładów dobrych praktyk oraz problemów z ich implementacją w każdym z obszarów tematycznych CBD. Przedstawiono też oczekiwania wobec Dekady Różnorodności Biologicznej 2011-2020.

Słowa kluczowe: świadomość społeczna, Konwencja o różnorodności biologicznej, inicjatywa CEPA, Dekada Różnorodności Biologicznej, retardacja

I. WSTĘP

Pomimo znacznych wysiłków podjętych w wielu krajach na różnych kontynentach, by powstrzymać utratę różnorodności biologicznej, oceny wystawione w Raporcie z realizacji Strategii dla Różnorodności Biologicznej 2011-2020 są niepomyślnie [Global Biodiversity Outlook 2014]. Według wielu przedstawionych w Raporcie wskaźników, co najmniej do 2020 r. będzie się utrzymywać, lokalnie nawet rosnać, presja na różnorodność biologiczną, a jej zasoby będą się zmniejszać. Zważywszy, że życie na Ziemi w całym jego bogactwie i zróżnicowaniu jest dla ludzkości podstawą egzystencji we wszystkich jej wymiarach, absolutnie kluczowa jest odpowiedź na pytanie: jak spowolnić tempo dewastacji żywych zasobów naszej planety. Wyniki badań wskazują, że główne czynniki odpowiadające (w ponad siedemdziesięciu procentach) za utratę różnorodności biologicznej związane są z rolnictwem i produkcją żywności. W kręgach specjalistów utwierdza się przekonanie, że aby powstrzymać eskalację niekorzystnych zmian niezbędne jest nie tylko dążenie do zrównoważonego rolnictwa, zrównoważonej produkcji i konsumpcji, ale też kształtowanie

nowych trendów codziennego, społecznego i indywidualnego stylu życia. Osiągnięcie takich zmian wymaga konsekwentnego rozwijania świadomości istoty zrównoważonego rozwoju u wszystkich mających wpływ na stan ekosystemów i korzystających z ich usług a więc decydentów, producentów i konsumentów na całym świecie. Krótko mówiąc – całą społeczność światowej.

Międzynarodową umową obejmującą kompleksowo wszystkie aspekty naszych związków z zasobami przyrody żywej jest przyjęta podczas Szczytu Ziemi w Rio de Janeiro w 1992 r. *Konwencja o różnorodności biologicznej (CBD)* [Dokumenty końcowe 1993, Kalinowska 2014b]. Konwencja przykłada wielką wagę do roli świadomości społecznej poświęcając edukacji i komunikacji społecznej cały Artykuł 13. Aby jego zalecenia wprowadzać w życie, kolejne plenarne posiedzenia państw – sygnatariuszy Konwencji (Konferencje Stron Konwencji tzw. COP/CBD), twórczo rozwijały ich treść i wprowadzały różne praktyczne rozwiązania, w tym międzynarodową inicjatywę pod nazwą: Komunikacja, Edukacja i Świadomość Społeczna (*Communication, Education, Public Awareness-CEPA/CBD*) [Kalinowska 2008, CBD-Biodiversity]. Działający w Montrealu Sekretariat CBD zobowiązany został przez Konferencję Stron do powołania międzynarodowego zespołu ekspertów – Nieformalnego Komitetu Doradczego CEPA (*Informal Advisory Committee-CEPA-IAC*) [Informal Committee].

Zadaniem Komitetu jest wspieranie procesu wprowadzania w życie programu pracy Konwencji w dziedzinach objętych Artykułem 13. Uczestnictwo w pracach IAC/CBD (reprezentując Polskę i Europę Środkową) daje mi możliwość bezpośredniego podzielenia się informacjami o głównych kierunkach prac Komitetu oraz przedstawienia ciekawych inicjatyw edukacyjnych podejmowanych w różnych krajach i w skali międzynarodowej. Inspirujące mogą też być wnioski z dyskusji (prowadzonej podczas posiedzenia Komitetu CEPA-IAC w Sekretariacie Konwencji RB w Montrealu w lipcu 2016 r.) dotyczącej aktualnych trendów i problemów edukacji w różnych obszarach Konwencji.

II. AKTUALNE KIERUNKI PRAC IAC/CEPA

W skład Komitetu Doradczego weszli eksperci wybrani spośród osób zgłoszonych w odpowiedzi na zaproszenie Sekretarza Wykonawczego CBD rozesłane do wszystkich państw-sygnatariuszy Konwencji. Obecnie w pracach CEPA-IAC uczestniczy 15 przedstawicieli rządów (w tym Polski), przedstawiciel społeczności lokalnych i ludów tubylczych oraz 12 reprezentantów kompetentnych organizacji społecznych jak na przykład Międzynarodowa Unia Ochrony Przyrody IUCN czy WWF. W takim składzie Komitet został zwołany w lipcu 2016, by dzieląc się osobistą oraz instytucjonalną wiedzą i doświadczeniem ekspertów wspierać wykonanie decyzji XII Konferencji Stron CBD. Decyzja ta zobowiązała Sekretarza Wykonawczego Konwencji (w kadencji do połowy grudnia 2016 r. funkcję tę pełni pan Bráulio Ferreira de Souza Dias) do prowadzenia i intensyfikacji szeregu działań wspierających proces komunikacji i edukacji wspomagającej skutecznie osiągnięcie celów Konwencji. Zawiera się w tym także inspirowanie przebiegu Światowej Dekady Różnorodności Biologicznej 2011-2020 (DBD 2011-2020). Ważnym celem prac Komitetu jest też tworzenie warunków sprzyjających powstaniu Globalnej Strategii Komunikacji i Edukacji dla Różnorodności Biologicznej, która powinna być wdrożona w ciągu drugiej połowy Dekady RB. Strategia taka, przedstawiona do zatwierdzenia na XIII posiedzeniu COP/CBD w grudniu 2016 r. ma określić teoretyczne i praktyczne ramy działania dla instytucji państwowych i organizacji społecznych oraz placówek edukacyjnych i naukowych.

Jednym z zadań służących wdrażaniu Konwencji jest rozszerzenie i uaktualnienie przewodnika edukacyjnego CEPA Biodiversity Toolkit. Składają się nań materiały

informacyjne, wskazówki metodyczne i przykłady dobrych praktyk służących rozwojowi edukacji i komunikacji oraz podnoszeniu świadomości społecznej. Do tej pory rolę takiego poradnika służącego Konwencji pełnił opracowany przez grupę doświadczonych specjalistów z Komisji Edukacji i Komunikacji CEC IUCN podręcznik „CEPA – A Toolkit for National CBD Focal-Points [Hesselink i in. 2007]. Andrea Davies, konsultantka Sekretariatu CBD do spraw udoskonalania tego podręcznika, przedstawiła wyniki badań dotyczących prezentowanych w nim metod i przykładów dobrych praktyk. Przeprowadzona międzynarodowa ankieta badawcza wykazała, że podręcznik nie jest wystarczająco znany i wykorzystywany w praktyce edukatorów. W Polsce z podręcznika tego korzysta się na zajęciach prowadzonych na Uniwersytecie Warszawskim w Uniwersyteckim Centrum Badań nad Środowiskiem [Kalinowska 2008]. Wyniki ankiety wskazywały na oczekiwania badanych uważających, że pożądane jest większe zwrócenie uwagi na metody prowadzące do aktywności na rzecz środowiska i zmiany stylu życia, a nie tylko zwiększania wiedzy. W czasie dyskusji członkowie Komitetu wskazywali na konieczność powtórzenia badań przez krajowe Punkty Kontaktowe (CBD Focal-Points) tak, aby zgromadzić więcej danych potrzebnych do udoskonalenia podręcznika. Zwracano też uwagę na konieczność przetłumaczenia podręcznika na krajowe języki, aby był powszechnie dostępny. Podkreślano też potrzebę rozszerzenia treści podręcznika o zagadnienia interesujące specjalnie grupy o różnych oczekiwaniach takich jak rolnicy, młodzież czy biznesmeni. Dopasowanie sposobu przedstawiania treści dotyczących bioróżnorodności, do wymagań różnych adresatów jest zagadnieniem szeroko dyskutowanym w Polsce [Kalinowska 2011a,b]. Przewodnik zawierający zbiór narzędzi dydaktycznych opracowanych na podstawie analizy potrzeb użytkowników będzie szczególnie przydatny przy wdrażaniu Strategicznego Planu dla Różnorodności Biologicznej 2011-2020. Kolejne wydanie przewodnika CEPA Toolkit, który powstał w 2007 r., powinno już uwzględniać nowe osiągnięcia badawcze na polu komunikacji społecznej i marketingu. W tym celu COP XII zalecił przeprowadzenie warsztatów służących przeglądowi aktualnej wiedzy i dokonaniu analizy „białych plam” w tej dziedzinie z udziałem przedstawicieli różnych grup interesariuszy. W analizie takiej niezbędne jest branie pod uwagę zdobytych wiedzy psychologicznej i behawioralnej tak, by dopasować przekaz do możliwości i potrzeb konkretnych grup docelowych w kontekście poszczególnych Celów Różnorodności Biologicznej z Aichi [Cele z Aichi]. Rezultaty i wnioski tak opracowanego raportu będą przedstawione na spotkaniu XIII Konferencji Stron. Zadaniem członków IAC CEPA ma być konsultacja związanych z tym materiałów dotyczących edukacji i komunikacji przez cały okres aż do rozpoczęcia COP XIII w grudniu 2016 r. [Kalinowska 2011 b].

Johan Hedlund, ekspert Sekretariatu CBD do spraw mediów, przedstawił prezentację dotyczącą przygotowania współpracy z mediami podczas XIII Konferencji Stron w Cancun, w grudniu 2016 r. w Meksyku. Główny temat COP XIII „Mainstreaming Biodiversity” powinien być dla mediów atrakcyjny i przyciągnąć wielu przedstawicieli prasy. Zaproponowano również, by wznowić inicjatywę „Młodych reporterów”, zapraszając do współpracy medialnej młodzież zainteresowaną dziennikarstwem skierowanym do rówieśników. Członkowie IAC radzili, by spotkanie z mediami podczas COP XIII stało się okazją do prezentacji Globalnej Strategii Komunikacji dla Dekady Różnorodności Biologicznej.

Ważnym wydarzeniem XIII COP będzie wymiana doświadczeń i dobrych praktyk w dziedzinie edukacji w czasie towarzyszących oficjalnej Konferencji Stron licznych imprez i wystaw poświęconych edukacji zwanych CEPA Fair. Ten „Jarmark Edukacji” ma już długą tradycję, poczynając od VIII COP w Bonn [Kalinowska 2008]. Ponieważ prezentują w nim swoje osiągnięcia praktycy edukacji z poszczególnych państw,

organizacji społecznych i instytucji naukowych, będzie to dobre miejsce, gdzie można też promować Strategię Komunikacji CEPA. Sekretariat CBD zachęca delegacje wszystkich państw do udziału w tym wydarzeniu.

Członkowie IAC wskazywali również na potrzebę współpracy między różnymi konwencjami związanymi z różnorodnością biologiczną oraz konieczność przyspieszenia i usprawnienia procesu budowania współpracy z innymi tematycznie powiązanymi organizacjami, jak np. UN Habitat czy Czerwony Krzyż.

III. PRZYKŁADY DOBRYCH PRAKTYK KOMUNIKOWANIA CELÓW Z AICHI

Ważną część obrad stanowiły prezentacje na temat podejścia i sposobów komunikowania różnorodności biologicznej i Celów z Aichi [Cele z Aichi, CBD-Biodiversity] przez poszczególne kraje i organizacje. Podczas sesji przebiegającej w formie dyskusji okrągłego stołu członkowie IAC CEPA dzielili się doświadczeniami dotyczącymi sukcesów i problemów towarzyszących komunikacji celów z Aichi w ich krajach lub organizacjach na tle najistotniejszych problemów dotyczących różnorodności biologicznej. Przedstawiane programy i przykłady dobrych praktyk charakteryzowała wielka różnorodność i nastawienie na konkretne działania, zwłaszcza w krajach Afryki i Azji. Także w Europie największe uznanie wzbudzały inicjatywy promujące działania. Jako przykład można wymienić Belgię, gdzie Dzień Różnorodności Biologicznej celebrowane są konkretnymi akcjami w terenie, a publikacje edukacyjne przedstawiają możliwości i sposoby indywidualnych działań dla przyrody. W większości krajów coraz powszechniejsze jest wykorzystanie w komunikacji dotyczącej bioróżnorodności mediów społecznościowych. Także przedstawiciel Sekretariatu Konwencji, podsumowując aktywności Sekretariatu CBD na mediach społecznościowych odnotował systematyczny wzrost aktywności na Twitterze, Facebooku oraz Instagramie. Ekspertiści pochwalali skuteczność korzystania z różnorodnych mediów społecznościowych. Jednak większość ekspertów przypominała o ich ograniczeniach, wynikających z mniejszej dostępności tych mediów w krajach Afryki oraz Centralnej i Wschodniej Europy, jak również w starszych grupach wiekowych. W związku z tym wskazywała na konieczność łączenia różnych technik komunikacyjnych.

Tanya McGregor z Sekretariatu przedstawiła specyfikę komunikacji ze względu na to, czy skierowana jest do mężczyzn czy do kobiet. Zaprezentowała przygotowane przez Sekretariat wytyczne do prowadzenia edukacji z uwzględnieniem specyfiki kulturowej oraz zależności od płci. Takie zróżnicowanie jest istotne ze względu na inne, zależnie od płci, sposoby oddziaływania na zasoby różnorodności biologicznej, jak i ze względu na trudniejszy w wielu krajach dostęp kobiet do edukacji. Podkreślano także rolę seniorów w odniesieniu do różnorodności biologicznej i niewykorzystane możliwości przekazywania przez nich wiedzy tradycyjnej.

Przedstawiciel Komisji Edukacji i Komunikacji (CEC) IUCN przedstawił wielką międzynarodową kampanię „Nature For All”, będącą kontynuacją poprzedniej „Love, Not Loss”. Obie kampanie wyznaczają zasadę budzenia pozytywnych uczuć do przyrody, a nie opierają się jedynie na wywoływaniu strachu, związanego z dramatycznymi stratami w przyrodzie. Kampania ta ma 49 wielkich partnerów, między innymi Google.

IV. PRZYKŁADY DOBRYCH PRAKTYK EDUKACYJNYCH Z POLSKI

Ze strony Polski, jako przykłady dobrych praktyk mogących mieć zastosowanie w obszarze konsultacji eksperckich IAC/CEPA, dotyczących nie tylko regionu Europy, wybrane zostały kompleksowe działania edukacyjne prowadzone przez Lasy Państwowe. Imponujący jest zwłaszcza zestaw materiałów dydaktycznych adresowanych do osób prowadzących edukację

leśną oraz sieć obiektów służących edukacji. To unikatowy w skali świata zintegrowany program prowadzony na terenie całego kraju, gdzie lasy zajmują prawie 1/3 powierzchni [Raport z działalności... 2014, Kalinowska 2014b]. Szczególne zainteresowanie wzbudził ogólnopolski program dotyczący edukacji na temat różnorodności biologicznej, przygotowany i przeprowadzony w kilkudziesięciu Uniwersytetach Trzeciego Wieku na terenie całej Polski. Ten program (prowadzony przez Fundację Ziemia i Ludzie w partnerstwie z Uniwersyteckim Centrum Badań nad Środowiskiem Przyrodniczym i Zrównoważonym Rozwojem Uniwersytetu Warszawskiego), wraz z opublikowanymi podręcznikami „Różnorodność biologiczna to także my” [Kalinowska, Batorczak 2014] oraz „Przyszłość jakiej chcemy dla naszych wnuków” [Kalinowska, Batorczak 2012] zainspirował przedstawicieli wielu krajów. Podręczniki zawierają w jednej książce dwie części: część skierowaną do seniorów-dziadków i część skierowaną do dzieci, m. in. wiele propozycji zabaw edukacyjnych tak, by umożliwić dziadkom i babciom przekazywanie wiedzy wnukom. Taka edukacja międzypokoleniowa prowadzona na wielką skalę przez dziesiątki uczestników szkoleń na Uniwersytetach Trzeciego Wieku w sytuacjach rodzinnych i w przedszkolach została uznana za ewenement światowy [Różnorodność Biologiczna to także My...]. Zajęcia programu inspirujące seniorów do działania owocują lawiną ich własnych inicjatyw lokalnych służących podtrzymywaniu lokalnych tradycji i tradycyjnej wiedzy przyrodniczej. W obliczu starzejących się społeczeństw i jak do tej pory, niedoceniań potrzeb oraz możliwości pokolenia dziadków, program ten, jak i podręczniki, chce wykorzystać między innymi Indyjskie Centrum Edukacji Ekologicznej do prowadzenia edukacji międzypokoleniowej. Projekty działań w podobnym duchu integracji międzypokoleniowej i międzyzawodowej proponują też inne ośrodki w Polsce, np. Uniwersytet Rzeszowski [Kostecka i in. 2015, Kostecka i in. 2016].

Zainteresowanie wzbudziły też rezultaty Europejskiego Programu: University Educators for Sustainable Development (UE4SD), w którym uczestniczyły 54 uczelnie z całej Europy, w tym Uniwersytet Warszawski [Kalinowska, Batorczak 2015]. Przygotowane w tym programie materiały, służące podnoszeniu kompetencji kadry akademickiej we wprowadzaniu w nauczanie swoich przedmiotów zasad zrównoważonego rozwoju zostały uznane przez wielu ekspertów jako dobre rekomendacje dla szkolnictwa wyższego w odniesieniu do Dekady Różnorodności Biologicznej.

V. OCZEKIWANIA WOBEC DEKADY RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ ORAZ MIĘDZYNARODOWEGO DNIA RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ

Ponieważ jednym z zadań Informal Advisory Committee CEPA jest doradzanie Sekretariatowi Konwencji o Różnorodności Biologicznej w takich dziedzinach, jak organizacja Dekady Różnorodności Biologicznej w skali światowej i uzgadnianie tematów Dnia Różnorodności Biologicznej, eksperci relacjonowali przebieg Dekady w swoich krajach. Mimo kilku nośnych inicjatyw uznano, że szansa związana z możliwościami edukacyjnymi Dekady, jak do tej pory nie została w pełni wykorzystana. Sekretariat CBD zobowiązał się do utworzenia strony internetowej Dekady i podczas Konferencji Stron zachęcenia delegacji krajowych do zamieszczania informacji o ważniejszych inicjatywach w ich krajach tak by powstała światowa mapa aktywności Dekady. Warto podkreślić informację przekazaną przez przedstawiciela Japonii, że powstała tam, podobnie jak w czasie Dekady Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju (DEZR), ogólnokrajowa platforma koordynująca aktywności Dekady Różnorodności Biologicznej. Wielu ekspertów zalecało korzystanie w przebiegu drugiej połowy Dekady RB z doświadczeń zgromadzonych podczas Dekady Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju w latach 2004-2014 [2011-2020 Decade on Biodiversity, UN Decade on Biodiversity]. W Polsce doświadczenia te są

dobrze dokumentowane [Kostecka 2009, Kalinowska 2010a, 2010c, Kalinowska i Batorczak 2010, Kostecka i Mazur 2012]. Eksperci zgodzili się, że utworzenie koalicji różnych osób prowadzących działania w ramach DRB umożliwi lepszą koordynację działań i nagłośnień mniej znanych tematów związanych z takimi aspektami Konwencji RB jak ochrona zasobów genetycznych czy dzielenie korzyści.

David Ainsworth odpowiadający w Sekretariacie za komunikację społeczną, podał pod dyskusję członków Komitetu IAC CEPA propozycje tematów Międzynarodowego Dnia Różnorodności Biologicznej (IDB) w 2017 roku. Do wyboru były dwa tematy: Zrównoważona Turystyka oraz Odtwarzanie Ekosystemów. Część ekspertów opowiedziała się za pierwszym tematem argumentując to faktem, że 2017 rok jest już ustanowionym przez ONZ Rokiem Zrównoważonej Turystyki co pozwoli zintegrować działania promocyjne. Interesująca jest tu też możliwość wykazania związku między rozwojem zrównoważonym a jakością życia i zachowaniem różnorodności biologicznej. Przekonanie o skuteczności wykazania w edukacji powiązania dbałości o stan różnorodności biologicznej z zapewnieniem dobrostanu lokalnej ludności [Kalinowska 2009, 2011a] zadecydowało o głosowaniu za tematem zrównoważonej turystyki.

Równie dużo ekspertów miało zdanie przeciwne uważając, że turystyka nie dotyczy wielu obszarów i nie dla wszystkich będzie to inspirujący temat. Chociaż uznawano, że „odtworzenie ekosystemów” jest ważnym zagadnieniem to jednak jego zasięg oddziaływania może być ograniczony. Przedstawiciel Indii zaproponował temat aktywizujący „Odnawiamy wspólnie naszą planetę” mobilizujący do zbiorowego podejmowania działań naprawczych i odtwarzających. Sugerowano także inne tematy Roku jak np. „Obywatelskie badania naukowe”.

Ze strony Polski padła propozycja, by tematy Dnia Różnorodności przedstawiać do publicznej wiadomości z wyprzedzeniem aby mogły być hasłem tematycznym nie tylko Dnia, ale i każdego kolejnego roku Dekady Różnorodności Biologicznej. Nadać by to mogło drugiej połowie DRB bardziej wyrazisty charakter.

VI. PROBLEMY ZWIĄZANE Z KOMUNIKACJĄ CELÓW Z AICHI

W posiedzeniu IACCEPA uczestniczyli także eksperci zewnętrzni – przedstawiciele różnych konwencji związanych z CBD oraz różnych agend ONZ (UNESCO, UNEP, GEF/UNDP) podając przykłady działań edukacyjnych i komunikacji społecznej prowadzonej przez ich instytucje. Dyskusja koncentrowała się wokół trudnego problemu: jak przekazywać przesłanie dokumentu Cele Różnorodności Biologicznej z Aichi [Cele z Aichi, Kalinowska 2013b]. Komunikacja tego dokumentu strategicznego zawierającego aż 20 celów jest bardzo trudna bo część z nich może się wydawać abstrakcyjna, niektóre są kierowane do rządów, a tylko niektóre odnoszą się do indywidualnych działań i stylów życia. Uczestnicy dyskusji podkreślali konieczność dostosowania przekazu do konkretnych grup odbiorców i poszukiwania atrakcyjnych form dotarcia do nich np. przez zaangażowanie charyzmatycznych przywódców i celebrytów. Podkreślano też potrzebę zaangażowania w kampanie dotyczące różnorodności biologicznej różnych sektorów życia publicznego oraz biznesu. Bardzo ważne jest też przetłumaczenie Celów z Aichi i innych dokumentów powstających podczas prac Konwencji RB na krajowe języki. To trudne a ważne wyzwanie jako, że niejednokrotnie trzeba poszukać opisowych określeń bo naukowe terminy podane dosłownie są niemożliwe do pojęcia przez zwykłych ludzi bez fachowego przygotowania. Dotyczy to także tłumaczeń innych materiałów dotyczących Konwencji. Tylko wtedy gdy dysponujemy interpretacją zgodną z duchem każdego języka można podnieść poziom znajomości zagadnień Konwencji oraz umożliwić szeroko korzystanie ze wspólnego podręcznika metodycznego Biodiversity Toolkit.

Dodatkową trudność w przedstawieniu problemu zaniku różnorodności biologicznej sprawia też często niewystarczająca ilość danych. Stąd przekazana CEPA-IAC sugestia polskiego Ministra Środowiska aby Sekretariat CBD zainicjował prace prowadzące do powstania mapy świata przedstawiającej dla każdego kraju część utraconej różnorodności biologicznej w okresie ostatnich 100 lat. Pomysł ten wywołał ożywioną dyskusję w trakcie której eksperci podkreślali problem jakim jest brak całościowej inwentaryzacji gatunkowej a dane są przeważnie wyrywkowe i dotyczą głównie wyższych grup systematycznych. Także trudno uwzględnić 100 lat jako skalę czasu bo większość badań systematycznych prowadzona jest dopiero od lat 70. XX w. Jednak powstanie takiej wizualizacji danych było by bardzo pomocne w uświadomieniu tempa utraty żywych zasobów. Uczestnicy spotkania zwrócili się więc do Sekretariatu by razem z członkami IAC rozpocząć identyfikację i gromadzenie danych potrzebne do powstania takiej mapy.

VII. PODSUMOWANIE

Nie sposób w ramach krótkiej publikacji odnieść się do wszystkich zagadnień poruszanych przez ekspertów podczas posiedzenia Komitetu Doradczego CEPA zwłaszcza, że wiele z tych zagadnień miało charakter techniczny, dotyczący przygotowań do XIII Konferencji Stron CBD. Jednak warto podkreślić, zwłaszcza z punktu widzenia edukacji dla różnorodności biologicznej w Polsce, że jako szczególnie pilne wyzwania uczestnicy IAC CEPA uznali:

- Konieczność lepszego wykorzystania dla podnoszenia społecznej świadomości szansy jaką dają ostatnie lata (2016-2020) drugiej połowy Dekady Różnorodności Biologicznej. Niestety, w większości krajów (także i w Polsce) słabo wykorzystano tę możliwość w pierwszej połowie DRB.
- Promowanie corocznie wyznaczanych przez Sekretariat CBD tematów Międzynarodowego Dnia Różnorodności Biologicznej jako hasła przewodniego dla każdego roku Dekady RB.
- Zaangażowanie w przebieg Dekady RB różnych partnerów, w tym partnerów biznesowych, oraz utworzenie krajowej platformy koordynującej i inspirującej przebieg DRB tak jak to w wielu krajach miało miejsce podczas Dekady UNESCO Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju.
- Odpowiednie, uwzględniające kontekst kulturowy, tłumaczenie dokumentów i materiałów Konwencji o różnorodności biologicznej (CBD) na języki krajowe.
- Przetłumaczenie „Biodiversity Toolkit” na języki krajowe i szerszą jego popularyzację wśród edukatorów. Jak do tej pory, oprócz wersji angielskiej, istnieje jedynie tłumaczenie na język hiszpański.
- Większe wykorzystanie dla promocji zagadnień różnorodności biologicznej szerokiej gamy mediów społecznościowych przy równoczesnym nie zaniedbywaniu innych form komunikacji z różnymi grupami społecznymi.

W przekonaniu wszystkich uczestników spotkania z tak różnych krajów i zaplecza kulturowego jest to, że mimo wciąż nie zadawalających efektów, najważniejszym sposobem na spowolnienie tempa degradacji różnorodności biologicznej pozostaje przyspieszenie tempa edukacji prowadzącej do wzrostu świadomości społecznej. W Europie stwierdzenie takie znalazło potwierdzenie w wynikach różnych przekrojowych badań społecznych dotyczących świadomości w dziedzinie różnorodności biologicznej [Kalinowska 2014b]. Wśród ekspertów IAC/CEPA powszechną zgodę budził też pogląd by większy nacisk niż na gromadzenie wiedzy kłaść na zdolność do lokalnych działań,

zrównoważonego stylu życia i powiązania między stanem różnorodności biologicznej a dobrostanem ludzi.

BIBLIOGRAFIA

1. CBD-Biodiversity and the 2030 Agenda for Sustainable Development. July 2016 [dok. elektr.: <https://www.cbd.int/sp>, data wejścia 1.10.2016]
2. Cele z Aichi [dok. elektr. https://www.mos.gov.pl/srodowisko/przyroda/konwencje_miedzynarodowe/konwencja-o-roznorodnosci-biologicznej-cbd/cele data wejścia 1.10.2016]
3. Dokumenty Końcowe Konferencji Narodów Zjednoczonych „Środowisko i Rozwój” Szczyt Ziemi Rio de Janeiro 1992. 1993. Instytut Ochrony Środowiska. Warszawa.
4. Global Biodiversity Outlook 4. A mid-term assesment of progress towards the implementation of the Strategic Plan for Biodiversity 2011-2020. 2014. Secretariat of the Convention on Biological Diversity. Montreal.
5. Hesselink F.J., Goldstein W., van Kempen P., Garrett T., Dela J. 2007. Communication, Education and Public Awareness, A Toolkit for National Focal Points and NBSAP Coordinators. IUCN, Secretariat of Convention on Biological Diversity. Montreal.
6. Informal Committee on Communication, Education and Public Awareness [dok. elektr. <https://www.cbd.int/doc/meeting=CEPAIAC-2016-01> data wejścia: 1. 10.2016]
7. Kalinowska A. 2008. Artykuł 13. W poszukiwaniu społecznego wsparcia w zarządzaniu Konwencją o różnorodności biologicznej. Polska praktyka na tle doświadczeń światowych. Agencja Wydawnicza A. Grzegorzcyk. Warszawa
8. Kalinowska A., 2009. Nowe kierunki w edukacji dla zrównoważonego rozwoju w świetle IV Konferencji UNESCO w Ahmedabadzie 2007. W: Problemy środowiska i jego ochrony, Uniwersytet Śląski. Katowice.
9. Kalinowska A. 2010a. Dla trwałości życia – rola wartości duchowych w budowaniu świadomości społecznej podczas Dekady Edukacji dla Zrównoważonego rozwoju i Międzynarodowego Roku Różnorodności Biologicznej. W: J. Czartoszewski (red.). Nauki humanistyczne i socjologia. Wyd. Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Warszawa. 177-187.
10. Kalinowska A. 2010b. Kultura i natura czyli zależność różnorodności biologicznej od różnorodności kulturowej. W: E. Reklaktis, R. Wiśniewski, J. Zdanowski.(red.) Jedność i różnorodność. Kultura vs. Kultury. Wyd. Oficyna wydawnicza Aspra-JR. Warszawa. 57-63.
11. Kalinowska A. 2010c. Zrównoważona Europa dla lepszego świata – Dekada ONZ edukacji dla zrównoważonego rozwoju (2005-2014) w krajach Unii Europejskiej. W: L. Tuszyńska (red.) Edukacja środowiskowa w społeczeństwie wiedzy. Wyd. Wydział Biologii Uniwersytetu Warszawskiego. Warszawa. 8-18.
12. Kalinowska A. 2010 d. Dekada ONZ Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju (2005-2014) i miejsce jakie w niej znajduje edukacja o różnorodności biologicznej. W: A. Batorczak, A. Kalinowska (red). Na spotkanie różnorodności biologicznej. Szkolne obserwacje drzew – Poradnik Nauczyciela. Wyd. Uniwersyteckie Centrum Badań nad Środowiskiem Przyrodniczym. Warszawa. 58-68.
13. Kalinowska A., Batorczak A. 2010. Dekada ONZ Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju (2005-2014) i edukacja o różnorodności biologicznej. W: Aura 9/2010. Dodatek ekologiczny dla szkół nr. 193. Wyd. SIGMA-NOT. Warszawa. 5-6.
14. Kalinowska A. 2011a. Dla trwałości życia – różnorodność biologiczna a dobrostan ludzkości. W: A. Kalinowska (red.). Wybrane zagadnienia z ekologii i ochrony środowiska.

- Różnorodność biologiczna w wielu odsłonach. Wyd. Uniwersyteckie Centrum Badań nad Środowiskiem Przyrodniczym. Warszawa. 9-19.
15. Kalinowska A. 2011b. Mówić o różnorodności – czy do każdego tak samo? Sztuka popularyzacji – jak przywrócić jej blask i znaczenie. W: A. Kalinowska (red.) Wybrane zagadnienia z ekologii i ochrony środowiska. Różnorodność biologiczna w wielu odsłonach. Wyd. UCBŚP. Warszawa. 193-201.
 16. Kalinowska A., Batorczak A. 2012. Przyszłość jakiej chcemy dla naszych wnuków. O zrównoważonym rozwoju dla słuchaczy Uniwersytetów Trzeciego Wieku. Wyd. Fundacja Ziemia i Ludzie Warszawa.
 17. Kalinowska A. 2013a. Kto ma mówić o różnorodności biologicznej? Niedocenione znaczenie popularyzacji wiedzy. W: E. Sierka, R. Ciepała (red.) Innowacyjność Kształcenia w Zakresie Ochrony Środowiska. Wyd. Uniwersytet Śląski Oficyna Wydawnicza. 43-58.
 18. Kalinowska A. 2013b. Contemporary Man in Dialogue with the Environment? W: Bulletin. Polish National Commission for UNESCO Review. Warszawa.
 19. Kalinowska A. 2013c. Prawo a edukacja dla zrównoważonego rozwoju w 20 lat po Rio. Konfrontacja rzeczywistości z zapisami w Konwencjach przyjętych na Szczycie Ziemi w 1992 r. W: Z. Galicki, A. Gubrynowicz (red.) Międzynarodowe prawo ochrony środowiska XXI wieku. Stowarzyszenie Absolwentów Wydziału Prawa i Administracji UW. Warszawa. 58- 68.
 20. Kalinowska A. 2014a. Biodiversity Loss and Public Opinion: What Is the Situation In Central Europe? W: J. Vavra, M. Lapka, E. Cudlinowa (red.) Current challenges of Central Europe: society and environment. Univerzita Karlova w Pradze. 68-82.
 21. Kalinowska A. 2014 b. Polski krajobraz edukacji dla ochrony przyrody na tle tendencji światowych W: Z. Mirek, A. Nikel (red.) Nature Conservation In Poland and Current Civilization Challenges. Komitet Ochrony Przyrody PAN. Kraków. 151-173.
 22. Kalinowska A., Batorczak A. 2014. Różnorodność biologiczna to także my. Zielona Wiedza dla Uniwersytetów Trzeciego Wieku. Wyd. Fundacja Ziemia i Ludzie. Warszawa
 23. Kalinowska A., Batorczak A. 2015. Universities for sustainability – New challenges from the perspective of the University of Warsaw. W: Environmental& Socio-economic Studies. 3.1. 26-34.
 24. Kostecka J. 2009. Dekada edukacji dla zrównoważonego rozwoju – wizja, cel, strategia. Problemy Ekorozwoju. 2. 101-106.
 25. Kostecka J., Mazur B. 2012. Chosen attitudes of Polish consumers during the decade of education for sustainable development. Inżynieria Ekologiczna. 28. 130-143.
 26. Kostecka J., Piersiak A., Pawlak R. 2015. Edukacja dla zrównoważonego rozwoju - projekt KOS („Kumplem Osoba Starsza”). Polish Journal for Sustainable Development. 19. 71-76.
 27. Kostecka J., Baran A., Majerski A., Augustyn K. 2016. Projekt edukacyjny „Apel – my dla ziemi”. III Konferencja Naukowa pt. „Retardacja materialnego przekształcania zasobów. Osiągnięcia, problemy, perspektywy”. Książka streszczeń. 31. [dok. elektroniczny: <http://www.wbr.ur.edu.pl/nauka/konferencje-i-seminaria/organizowanej-w-rzeszowie-w-dniach-15-16-wrzesnia-2016-r-iii-konferencji-naukowej-retardacja-materialnego-przekształcania-zasobow-osiagniecia-problemy-perspektywy/publikacja> data dostępu: 3.10.2016 r.]
 28. Raport z działalności edukacyjnej Lasów Państwowych w 2013 r. Przegląd wydarzeń edukacyjnych i promocyjnych. 2014. CILP Warszawa
 29. Różnorodność Biologiczna to także My [dok. elektr. www.bioroznorodnosc.pl/pl/aktualnosci data dostępu: 3.10.2016 r.].

30. United Nations Decade on Biodiversity 2011-2020, COP 10, 2010. UNEP. Secretariat of CBD. Montreal
31. 2011-2020 Decade on Biodiversity [dok. elektr. <https://www.cbd.int/2011-2020>, data dostępu 1.10.2016 r.].

HOW TO SPEED UP THE CHANGES OF PUBLIC AWARENESS TO RETARD THE RATE OF BIODIVERSITY LOSS

Summary

Biodiversity matters for all spheres of human life and activity yet biodiversity loss has accelerated to an unprecedented level. It is impossible to save biodiversity and enhance its benefits for people without public awareness and knowledge of biodiversity issues. Pursuant to the decision of the Conference of the Parties of Convention on Biological Diversity, the Informal Committee on Communication, Education and Public Awareness (CEPA-IAC) was established to provide Secretariat of CBD with advice on the implementation of the programme of work on CEPA with respect to specific on-going work and facilitating the development of a global communication strategy and several activities during the second half of United Nations Decade on Biodiversity. The publication presents a direct report from the author who as the member of CEPA-IAC participated in its meeting on the trends in global education for biodiversity and development of tools and approaches relevant for the Strategic Plan for Biodiversity 2011-2020 in the context of the different Aichi Biodiversity Targets.

Keywords: biodiversity, education, communication, Convention on Biological Diversity, UN Decade on Biodiversity, CEPA-IAC, the Aichi Targets, retardation